ANUL VI. No. 18. 15 MAIŬ 1865

NATURA

JURNAL,

PENTRU PROPAGAREA SCIINŢELOR POSITIVE ÎN ROMANIA.

Redactorĭ: Dr. C. ESSARCU şi Lt. D. ANANESCU.

INSTRUCŢIA SI EDUCAŢIA

INSTRUCŢIA SECUNDARĂ. SCHOLELE REALĬ. O GRAVĂ MALATIE SOCIALĂ.

Nĕ se poco io vi dia, da imputar sono
Chè quanto io posso dar, tutto vi dono.

Ariosto.

Daca pucin vĕ daŭ nu sunt de imputat
Căci cât pot tot vĕ daŭ.

Nuoa lege a Instrucţieĭ publice, în partea destinată orgănisări instrucţieĭ secundarie, consacră maĭ multe paragrafe privitóre la înfiinţarea schólelor realĭ, schóle ce aŭ de scop a da învăţătura trebuinciósă pentru exercitarea uneĭ arte saŭ profesiunĭ. Asupra acestuĭ punct voim a atrage atenţia cititorilor noştri precum şi a Ministruluĭ şi Consiliuluĭ superior al Instrucţieĭ publice.

Una din causele care contribue maĭ mult într'o societate a înjosi caracterile, a le face pusillanime şi a le împinge spre acea adulaţie servilă pe care o credem primejdiósă pentru Guvern fiind-că e de natură a'l orbi împingêndu'l spre rĕŭ şi prin urmare spre ruină; una din bólele sociale celle maĭ grave şi de care sufferă maĭ mult Statul român este trista condiţie în care se află ceĭ maĭ mulţĭ din cetăţeni noştri de a nu putea trăi de cât de *funcţiĭ* şi *de posturĭ*.

Ce nu face bietul creştin al căruia stomac strigă, ce nu face domnişorul cutare care s'a obicnuit cu *confortabilul*, pentru a dobîndi o funcţie de la Guvern? Câte nemulţumirĭ, câte cause de ură în contra lor şi prin urmare în contra *Administraţieĭ* nu produc miniştri care se află în midlocul atâtor şi atâtor sollicitatorĭ? Pe câţĭ ómenĭ capabilĭ nu depărtéză de dînşi, şi prin urmare cât ajutor nu perd fiind-că se las a se influenţa prin rugăciunĭ obstinale (sunt ómenĭ şi eĭ) ast-fel încât să încredinţeze posturĭ înalte şi difficile în mâinĭ inepte saŭ immorale... Dar avem óre trebuinţă a însista asupra acestuĭ rĕŭ de care sufferim?—Cine nu'l vede şi cine nu'l constată?..

Am dori ca o voce maĭ autorisată decât a nóstră să se înnalţe nu numaĭ în sînul preseĭ, dar în sînul marelor Corpurĭ alle Statuluĭ, în Cameră şi în Senat ca să propue midlóce pentru a combatte acéstă gravă malatie a societăţiĭ nóstre. Ca în timpul decadenţi acelluĭ despotic şi miserabil imperiŭ Roman numĕrul cellor *plătiţĭ* tinde a deveni maĭ considerabil de cât acellor ce *plătesc*. Centralisaţia administrativă absorbe tot şi înghite tot.

Scim că se găsesc la noĭ *personage* şi *politicĭ* care nu cred că asemenea questiĭ merită a fi tractate în Camerele nóstre legislative. Avem însă din parte-ne maĭ bună opinie de prevederea politică a ómenilor noştri de Stat şi suntem convinşĭ că nu vor crede că se înjosesc ocupându-se cu questiĭ despre care cel maĭ illustru Parlament din Europa, Parlamentul engles, se ocupă cu atâta sollicitudine. Se află în sînul acelluĭ Parlament ómeni de Stat a cărora politică nu consistă în a se închide în ora presintă, asfel încât să numaĭ védă nimic maĭ departe.

Iată cum unul din acéştĭ ómenĭ [1]) se

1) Sir Cornewall Lewis.

exprima asupra questieĭ care ne ocupă[2]).

„E timp ca ómeni de Stat aĭ Engliterel să recunóscă că dorinţa universală şi nemoderată de a ocupa funcţiĭ publice este cea maĭ rea din malatiele sociale. (Applaude). Ea rĕspândesce în tot corpul naţieĭ o umóre venală şi servilă care nu exclude cu tóte astea spiritul de revoltă şi de anarchie. (Applaude prelungite.) Ea creă o mulţime de flămîndĭ capabilĭ de orĭ-ce furie ca să'şĭ satisfacă fómea şi de orĭ ce baseţă când sunt sătuĭ. Un popol de sollicitorĭ este celĭ din urmă dintre popolĭ. Nu este igominie în care să nu pótă cineva împinge un asemenea popol (Applaude).

N'avem nimic de adaos. Aceste expresiĭ energice sunt caracteristice.

In punctul de vedere în care ne punem, nu ne este alt permis decât a ne adresa către persónele în posiţie de a pune în practică legea Instrucţieĭ publice chemând atenţia asupra mareĭ necesităţĭ de a se crea scholi în care să póte cine-va „dobândi învăţătura trebuinció-„să pentru exercitarea uneĭ arte saŭ pro-„fesiunĭ, ast-fel încât să pótă a'şĭ câştiga „viaţa făr'a avea trebuinţă de funcţiile Sta-„tuluĭ. Terminând, cerem din tóte puterile: „Infiinţarea Schólelor realĭ. *E.*

[2]) Vedĭ desbaterile parlamentariĭ în Times 25 Aprilie 1856 reproduse de jurnalele francese din acea epocă.

ARMONIILE NATUREĬ

FECONDITATEA ŞI ECONOMIA.

„Studiul Natureĭ este callea cea maĭ sigură şi facilă care duce la Dumnedeŭ.

Linné.

„Natura, dice ilustrul Humboldt în *Cosmos*, „este unitatea în diversitatea phenomenelor, armo-„nia între lucrurile create, care se deosebesc prin „forma, prin constituţia lor proprie, prin forţele „care le anină, prin legile stabilite ce presidă la des-„voltarea lor, este *Totul* (τὸ πᾶν) strebătut d'o su-„flare de viaţă.

Schelling în poeticul seŭ discurs asupra artelor dice: „Natura, pentru acella ce scie să se pătrundă de sublima eĭ mărime, este forţa creatóre a universuluĭ, forţă ne'ncetat lucrând, primitivă, eternă, care face să nască din propriul sĕŭ sîn tot ce există, pere şi renasce pe rênd.“

Egyptenii personificaŭ natura sub figura uneĭ femee acoperite c'un vĕl: symbolul mysteruluĭ, şi o numiaŭ *Isis.* Alţiĭ o figureză fărŏ vĕl şi cu mamellele umflate de lapte: symbolul ficondităţi. In vatican la Roma se află o mulţime de busturĭ şi statue care represintă Natura sub numele Isis.

Uniĭ dintre philosophi vechi Leucipp şi Epicur, precum şi dintre ceĭ modernĭ, Diderot şi d'Holbach personificând Natura, aŭ făcut dintr'ênsa o putere necesarie, dar órbă, o causă universală şi atot puternică prin care aŭ pretins să explice tot

Orĭ cum va fi, ideea despre ceea ce numim Natură variază la differiţĭ populĭ. Aşa spre ex. la populiĭ ceĭ maĭ sĕlbaticĭ găsim un sentiment confus şi spăimântător despre puternica unitate a forţelor natureĭ. La populiĭ ceĭ maĭ înderăt în civilisaţie, imaginaţia găsesce o plăcere a se rĕtăci în lumea fantastică; d'aceea vedem că cu cât civilisaţia înaintéză, cu atât realitatea ia locul hypotheselor şi sciinţele positive se stabilesc pe base solide.

Prin dicerea Natură se înţellege în general totalitatea fiinţelor materiale ce compun universul şi systemul legilor eterne ce presidă la crearea, intreţinerea şi perpetuitatea lor. Câmpul eĭ este nemărginit, căcĭ înbrăcişéză tótă lumea materială ce se póte vedé şi pipăi, dincolo de care nu există de cât ceea ce trebue. Pre lŭngŏ satisfacţia ce dă maĭ multor curiósităţĭ, studiul natureĭ procură nobile plăcerĭ ce depind de întinderea horizontuluĭ cunoscinţelor, înbogăţind spiritul de concepţiunĭ nuoĭ. Cu cultura intelliginţeĭ a crescut in tóte clasele societăţi trebuinţa d'a în frumuseţa viaţa, mărind sphera ideilor, înlesnind pe d'oparte bunul traiŭ material, prin aplicaţiunĭ nemerite la artele mecanice şi chimice, iar pe d'alta desvoltând avuţia naţională. Numaĭ de când a intrat în comerciŭ intim cu Natura, de când s'a initiat în secretele eĭ, omul a ajuns a 'şĭ face o idee maĭ lămurită despre cultul religios şi despre *Divinul Legislator*, căcĭ în regnurile Natureĭ nu domină de cât frumosul, justul şi adevĕrul strebătutede amorul divin.

Tot este mare, tot este admirabil încatenat în Natură, de la fiinţele inferióre celle maĭ brute

pênĕ la celle maĭ superióre, celle maĭ nobile; dela pétra ce rostogolesce rîul înfuriat, pênŏ la platanul gigantic legănat de vênturĭ şi de la acesta pênŏ la omŭ: coróna creaţiuni, symbolul unităţĭ divine.

Natura nu face salt, a ḑis un philosoph, ca să desemneze strînsa legătură ce există în tótă Creaţia, şi ca să exprime că la animale ca şi la vegetale marele differinţe de organisaţie nu se manifestă d'o dată observatoruluĭ, ci printr'o mulţime de grade intermediare, prin ajutorul cărora cutare saŭ cutare fel de conformaţie se află transformată într'un fel de structură cu totul differită. Aste trecerĭ maĭ mult saŭ maĭ pucin gradate dela un typ la altu, aşa de interesant a studia pentru anatom şi physiolog, sunt adessea pentru classificatorĭ sorgintea (isvorul) marilor difficultăţĭ; elle sunt causa principale a schimbărilor ce propun autori în unele părţĭ ale methoduluĭ lor, căcĭ elle ne silesc adesse a fixa într'un mod arbitrariŭ limitele grupelor naturale formate de animale; şi aicĭ ca şi în tóte lucrurile din lume *ceea ce e arbitrariu este nestabil*; *jusiul singur este stabil şi etern.*

Dar va ḑice cine-va ce raport se află între o pétră, între un mineral şi un vegetal şi câtă distanţă nu este dela un arbor pênĕ la o maimuţă spre ex. Aşa este la prima vedere căcĭ nimic nu póte fi maĭ lămurit decât differinţa ce există între nisip şi trifoiu, precum şi între trifoiŭ şi un boŭ; dar examinând lucrurile maĭ d'aprópe şi intrând în natura lor intimă vedem că una este creată pentru cea-l'altă şi nu pot exista decât ajutându-se între dênsele... Un vegetal ca să se desvolte trage prin rădăcinĭ din pământul saŭ pretrele pe care cresce materiile nutritive, adicŏ: sucurile care trebue să se prefacă în fibrele vegetaluluĭ; apoĭ vegetalele servă de nutriment animalelor: trifoiul intrând în corpul bouluĭ se încorporă şi se preface în sânge, în carnea şi'n ósele luĭ. Deosebit de vegetale animalele se maĭ nutresc cu carnea altor animale, adicŏ: carnea unora intrând în corpul altora se încorpora şi se preface în carnea aceluĭ animal, şi în fine animalele, vegetale şi mineralele serv de nutriment omuluĭ: omul dar trăesce pe contul regnuluĭ animal, vegetal şi mineral. C'un cuvênt vegetalele n'ar fi putut trăi fărŏ minerale, animalele n'ar fi putut trăi fără vegetale şi omul n'ar fi putut trăi fărĕ animale, vegetale şi minerale Omul se înalţă grandios pe vêrful piramideĭ a căreĭ basă puternică este regnul mineral.

Daca fiinţele trăesc uuele pe costul altora va ajunge un timp când se vor slăbi unele p'altere, când mineralul nu va maĭ fi în stare să nutréscă pe vegetal, vegetalul nu va maĭ putea nutri pe animal, nicĭ acesta pe om şi equilibrul se va rupe. Natura însă în marea eĭ prevedere şi înţelepciune a combinat lucrurile ast-fel ca fiinţele materiale să se ajute unele p'altele, să se equilibre, să se armoniese între dênsele, priimind şi dând înapoĭ, adicŏ: omul care trăesce pe costul animalelor le ajută şi le întreţine, animale care trăiesc pe costul vegetalelor descompuindu-se la rîndul lor şi intrând în putrefacţie, servă de nutriment vegetalelor (pe un câmp de resbel unde s'a vĕrsat sânge, unde aŭ căḑut rĕmăşiţe de animale. carne şi óse, acolo cresce o vegetaţie mult maĭ frumósă şi maĭ falnică de cât maĭ nainte). Vegetalele care trăiesc pe costul mineralelor, trăgênd din pământ materiile nutritive, dă îndărăt şi reconstitue aceea ce a luat. Se scie că materiile vegetale în descomposiţie servă a îngrăşa pământul. Dar practica ne învaţă că deosebit de vegetale, materiile minerale şi animale se întrebuinţéză cu folos la îngrăşarea pământuluĭ.

Dacă dela aceste consideraţiunĭ pe care le vom numi armoniile nutriţieĭ vom trece la armoniile respiraţieĭ, vom vedea că este o legătură strînsă, un amor natural între plante şi animale, împrumutând astfel, ca să ḑicŭ aşa, suflarea lor de viaţă unele altora adicŏ: animalele prin actul respiraţieĭ consumă oxygenul aeruluĭ producând acid carbonic, pe când plantele curăţă atmosphera d'acest gaz mortifer; elle descompun acidul carbonic, conservă pentru dênsele carbonul şi dă îndărăt oxygenul trebuincios animalelor şi ast-fel se întreţine equilibrul între regnurile Natureĭ şi se stabilesce pacea universală.[1] Iată raporturile intime alle fiinţelor materiale, iată cercul infinit al armoniilor Natureĭ stabilite dela începutul lucrurilor.

Am ḑis maĭ sus că Natura îmbrăcişéḑă tóte fiinţele materiale ce populéză globul şi legile eterne ce presidă la successiunea lor.

Dar aste fiinţe sunt aşa de numeróse şi aşa de variale în cât memoria cea maĭ fericită s'ar declara necapabilă d'a le putea ţine minte pe tóte isolate, d'aceea pentru înlesnirea memorieĭ naturalişti aŭ grupat la un loc tóte animalele care sémĕ-

[1]) Vedeţĭ Natura No. 14. *Affinitate, Affecţia, Nutriţia, Respiraţia plantelor.*

nă între dênsele prin celle maĭ multe caractere, raportându-le la unu care servă drept typ, le-a divisat apoĭ în familliĭ şi în classe; tot aşa a făcut pentru vegetale şi pentru minerale. Când observă cine-va câte fructe face un arbor, câte bóbe saŭ seminţe es dintr'una, câte ouă fac passerile, câte ouşóre se află în icrele pescilor ş'alle animalelor inferióre, aeriane şi aquatice, şi cu ce înlesnire se produc, când observă ḑic cine-va tóte acestea nu póte să nu recunóscă pe lângŏ varietatea şi multiplicitatea producţiunilor natureĭ abundanta fecunditate a tot ce respiră. Dar cu tótă avuţia şi fecunditatea eĭ observăm o înţelléptă economie în celle maĭ micĭ amĕnunte.

Natura nu lasă să se pérdă o picătură de apă saŭ cel maĭ mic atom de materie. In admirabilele eĭ lucrărĭ şi combinaţiunĭ la crearea fiinţelor utilisă tóte midlócele possibile, nu întrebuinţéză organe nuoĭ de cât dupŏ ce vede că nu se póte servi de celle vechĭ, nu crează posturĭ nuoĭ de cât când simte o trebuinţă generală de care nu se póte dispensa, ş'atuncĭ procede c'o prudenţă şi c'o economie admirabilă, la care nu póte ajjunge geniul uman. Numaĭ prin spectacolul frumuseţilor şi armoniilor Natureĭ, reflectând asupra desvoltări şi successiuniĭ fiinţelor vieţuitóre şi înălţînd privirile nóstre către bolta azurie, către aste miriade de stele, florĭ nemuritóre alle ceruluĭ, spiritul omuluĭ se înalţă dela visibil la nevisibil, dela fiinţele create către Omnipotentul Creator.

Terminăm prin a reproduce cuvintele nemuritoruluĭ Buffon asupra Natureĭ exprimate c'un viŭ entusiasm:

„Mare Dumnezeule! a căruĭ singură presenţă „conservă Natura şi menţine armonia în legile uni„versuluĭ; tu, care din tronul nemutabil al empyreu„luĭ, veḑĭ rostogolindu-se sub piciórele talle tóte sphe„rele cerescĭ fărŏ să se ciocnéscă şi să se confundă; „tu, care din sînul repaosuluĭ, reproducĭ în fie-care „minut mişcările immense şi singur guvernezĭ în pa„ce cerurile şi lumile infinite, trimite în fine linişteа „asupra pămĕntuluĭ agitat, să fie bună înţellegere între „ómenĭ. La vocea ta discordia şi resbellul să înceteze! „Dumnezeule prea bun, autorul tuturor fiinţelor, părin„teştile 'ţĭ privirĭ îmbrăcişéză tóte corpurile creaţiunĭ; „dar omul este fiinţa ce aĭ ales de predilecţie, tu aĭ lu„minat sufletul luĭ c'o raḑie din lumina ta nemuritóre, „pune vêrf facerilor talle de bine pĕtrunḑênd inima „luĭ c'o raḑie din amorul tĕŭ. Acest sentiment divin „respândindu-se pretutindinĭ va uni naturele rebelle. „Omul nu se maĭ teme de om, ferul omucid nu va „maĭ arma mâna sa, focul resbelluluĭ nu va maĭ sleĭ „isvórele generaţieĭ, specia umană acum slăbită, cion„tită, seceră în flórea sa, va produce din nuou şi „se va multiplica în infinit. Natura împovărată de „calamităţĭ, stérpă şi abandonată, va relua îndată c'o „nuoĕ putere vechia sa feconditate şi noĭ, Dumneḑeule „bine făcĕtor, noĭ o vom ajuta ca p'o mam a nós„tră, o vom cultiva, o vom observa ne'ncetat ca să „'ţĭ offerim pe fie-care minut un nuoŭ tribut de re„cunosciinţă şi de admiraţie; să iubim şi să respec„tăm producţiunele Natureĭ.“ *A.*

CASTORUL

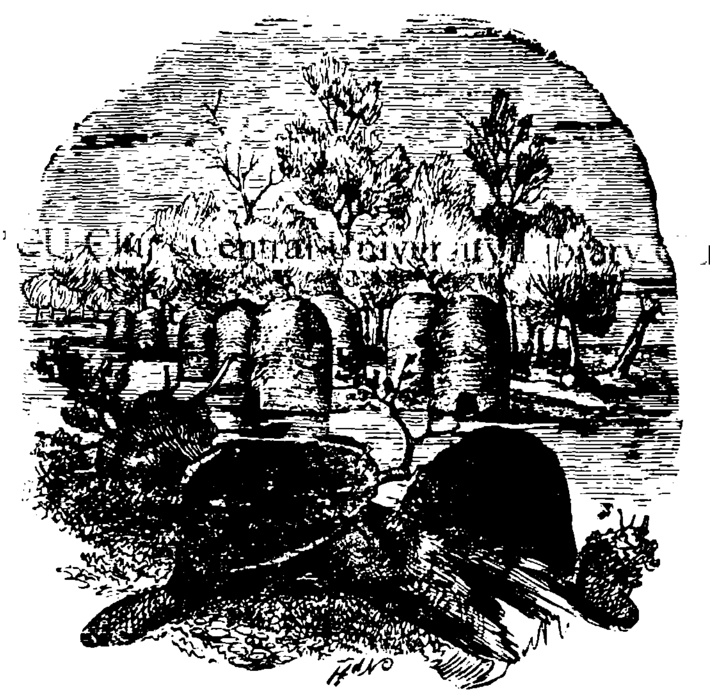
INSTINCTUL ŞI INDUSTRIA ANIMALELOR.

Dintre tóte mammiferele cunoscute, castorul póte să ne dea noţiunile celle maĭ precise asupra primuluĭ motor care determină tóte actele animalelor. Questia intelligenţeĭ considerată la nisce fiinţe care ne sunt aşa de inferióre în privinţa acésta se complică âncŏ cu aceea a instictelor lor aşa de variate. Acest studiŭ este d'un mare interes şi póte da resultate d'o mare importanţă pentru Philosophie; credem că nu este departe timpul când sciinţa omuluĭ moral şi intellectual va găsi în *Psycologia comparată*, un ajutor tot aşa de real, tot aşa de puternic ca şi acella ce sciinţelle omuluĭ material a împrumutat dela Anatomia şi Physiologia comporată.

Maĭ mulţĭ naturalişti philosophĭ aŭ observat că, cu cât omul s'a înălţat peste starea natureĭ cu atât animalele s'aŭ coborît de desubt; suppuse şi redusse în servitudine saŭ tractate ca rebelle şi risipite cu forţa, societăţile lor s'aŭ risipit, industria lor a devenit stérpă, slabele lor arte aŭ dispărut, fie care specie a perdut qualităţile salle generale şi tóte n'aŭ conservat de cât proprietăţile lor individuale, perfecţionate în unele prin exemple, imitaţie şi educaţie, iar în altele prin frică şi prin necesitatea ce aŭ d'a veghia neîncetat asupra siguranţeĭ lor; ş'apoĭ ce planurĭ ce projecte pot avea nisce sclavĭ fărŏ suflet care lângesesc în calamitate?

Toţĭ cunosc admirabila industrie cu care castori construesc locuinţele lor aquatice.

Castori sunt animale sociabile şi încep a se aduna în luna luĭ Iunie saŭ Iulie ca să se unéscă în societăţĭ. Locul întîlnireĭ este tot d'auna pe marginea apelor, unde ajung din tóte părţile şi forméză îndată trupe de duoĕ saŭ treĭ sute, divid lucrarea şi se pun la lucru. — Daca apa este mică nu maĭ fac zăgaz, iar dacă sunt ape curgĕtóre în cât se pot înălţa şi coborî precum se vede la rîurĭ, atuncĭ fac un fel de şosea, aşéḑă trunchiurĭ ca să ţie apa la acellaşĭ nivel. Astă construcţie pare enormă pentru nisce animale de talia lor şi suposă o lucrare immensă, dar soliditatea lucrări lor ne umple de mirare maĭ mult de cât mărimea sa. Locul unde aşéḑă eĭ zăgazu este în general puçin adânc; dacă se află pe marginĭ un arbor mare care să cadă sub apă încep prin a'l doborî ca să facă dintr'ênsul piesa principală a construcţiuneĭ lor, acest arbor este adessea de grossimea corpuluĭ unuĭ om, 'l rod la basă întocmaĭ ca cu ferestrĕu, făr' alt instrument de cât ceĭ patru dinţĭ inccisivĭ aĭ lor şi 'l taie în pucin timp făcêndu'l să caḑă d'a latu gârli, pe urmă taie ramurile din vîrf. Astă operaţie se face în commun; maĭ mulţĭ castorĭ rod împreună trunchiul arboruluĭ ca să 'l dobóre; maĭ mulţĭ assemenea merg împreună să taie rămurile dupŏ ce a căḑut; alţiĭ strebat în acelaşĭ timp marginile gârli, şi taie toţĭ arbori micĭ ce întîlnesc, îĭ jupóie şi 'ĭ taie la óre care înălţime ca să facă dintr'ênşi parĭ, pe care 'ĭ aduc pînă la marginea gârli, 'ĭ arunc în susul curantuluĭ şi'ĭ lassă să'ĭ care apa pînă la locul unde lucréză, fac dintrînşi ca nisce taracĭ deşĭ care 'ĭ întăresc şi maĭ mult împletind ramurĭ subţirĭ între dênşi. Pe când uniĭ bat pari, ceĭ-l-alţĭ se duc să caute pămênt móle, îl frămîntă cu piciórele şi 'l lipesc cu códa ca cu mistria.

Castorii şi locuinţele lor.

Forma edificielor lor este ovală saŭ rotundă de mărimĭ deosebite avênd unele duoe saŭ treĭ caturĭ, şiaŭ duoĕ intrărĭ: una ca să ése pe uscat ş'alta ascunsă ca să intre în apă. Edificiul are pereţĭ groşĭ, este terminat da'supra printr'o boltă care 'ĭ servă de acoperiş şi domnesce cea maĭ mare curăţie în tóte părţile.

Dupŏ ce aŭ sĕvêrşit locuinţele lor aquatice se odihnesc şi se bucură în republica lor de dulceaţă domestică; atuncĭ este timpul amoruluĭ, fie care pereche mulţumiţĭ unu d'altu petrec împreună tómna şi iarna, la finitul căria, femelele produc duoĭ saŭ treĭ puĭ şi 'ĭ cresc cu mare îngrijire maĭ multe septămânĭ pênă când 'ĭ fac capabilĭ d'a le urma. Indată ce a venit primăvara, masculi plécă la ţérră şi rĕmân femelele să îngrijéscă de crescerea puilor. Eĭ maĭ vin din timp în timp pe la colibele lor, dar nu maĭ şed.

Dupŏ ce s'aŭ făcut pui marĭ plécă şi femellele să se bucure de fructele primăverĭ, se stabilesc la aer curat şi se nutresc cu pesce, racĭ, scórţe de arborĭ şi petrec ast-fel vara prin pădurĭ şi pe ape.

Sunt locurĭ în care staŭ eĭ maĭ de preferinţă, unde s'a vĕḑut că dupŏ ce aŭ ruinat maĭ de multe orĭ lucrările lor. veniaŭ în tóteverile ca să le repare pînă când în fine osteniţĭ d'acéstă persecuţie şi slăbiţĭ prin perderea maĭ multor dinrte dênşi, iaŭ hotărîrea să'şĭ schimbe locuinţa şi să se retragă departe în locurile celle maĭ ascunse. Iarna maĭ cu sémă vênători 'ĭ caută, pentru că numaĭ atuncĭ pelea lor este bună, şi când dupŏ ce s'aŭ ruinat locuinţele lor, societatea nu se maĭ stabilesce, micul numĕr al acellora ce a scăpat de mórte saŭ de captivitate, se risipesce şi fug prin locurĭ ascunse; instinctul lor admirabil nu se maĭ desvoltă, se îngrópă eĭ şi talentele lor într'o vizuină, unde reduşĭ la condiţia cellor-l-alte animale duc o viaţă solitarie şi fricósă, nu se ocupă de cât de trebuinţele materiale celle maĭ grabnice, nu exercita decât facultăţile individuale, şi lucru curios, perd cu totul qualităţile sociale pe care le admirăm.

Pre lângă instinctul sociabilitaţi şi talentele pentru architectură, ne assigură, că şi în societatea lor se observă ordinea poliţienéscă, eĭ aŭ individe cu care se servă să transporte pământ şi să care lemne, pe leneşĭ şi pe bĕtrânĭ 'ĭ restórnă pe spate, 'ĭ încarcă cu material şi 'ĭ târăsc servindu-se de dênşi ca de căruţe, Societatea lor are un president, fie care trib. câte un intendent şi sentinele pentru surveghierea liniştei publice.

Caracterele zoologice alle Castoruluĭ sunt celle următóre:

Este un rodător de mărimea unuĭ epure cu ochiĭ micĭ, buza de sus crăpată, membrele din dărăt maĭ lungĭ de cât celle din ainte, avênd membrane interdigitale şi servindu-le de 'notătóre, códa lată şi solţósă. Vocea castoruluĭ consistă într'un fel de ţipat plângeros, care când 'l supără cineva se schimbă într'un fel de murmură saŭ o lătrătură slabă, are patru dinţĭ incisivĭ şi róde tot ce găsesce.

Eĭ locuiesc în Germania pe ţermurile Dunări. Sunt maĭ rarĭ în Francia pe ţermurile Rhonuluĭ, se găseşc in Spania şi'n Italia, în Grecia şi 'n Egypt, dar maĭ cu sémă în America septentrională la Canada şi'n Staturile-Unite.

Eĭ sunt inemici vidreĭ pe care o gonescŭ din apele urde locuesc eĭ; pelea lor este maĭ frumósă de cât a vidrelor, şi servă de îmbrăcăminte selbaticilor. Carnea lor este grasă şi delicată dar are un gust amar fórte neplăcut. Deosebit de pele, castorul dă âncă un fel de materie grasă şi odorantă numită *Castoreum* ce se produce în nisce glandule aşezate la partea abdominală şi se întrebuinţédă în medicină. Ceĭ vechĭ conosceaŭ castoru şi 'n religia Magilor era defins d'a 'l omorî. Se găsea pe ţermurile Pontuluĭ Euxin, âncă din timpi ceĭ maĭ depărtaţĭ şi purta numele de *Canis ponticus*, dar nu vorbesc despre instinctul lor republican nicĭ despre talentele lor pentru architecturŭ.

Iată un animal care póte servi de cel maĭ bun exemplut pre a susţine propunerea illustruluĭ Isidor Goeffroy S'Hilair că, la animale *instinctul* este în raţie inversă cu *intelligenţa*, adică: cu cât instinctul este maĭ desvoltat cu atât *intelliginţa* este maĭ puçină; la om unde intelliginţa este în gradul suprem instinctul este redus la cea maĭ simplă expresie şi chiar când apare este subordinat intelligenţeĭ.

A.

Chemăm atenţia cititorilor şi a D-luĭ Ministru al lucrărilor publice asupra articoluluĭ următor ce ne trimete On. nostru colleg D. Stefănescu.

PETRELE PENTRU TROTORIŬ.

Toţĭ scim c'avem un minister al lucrărilor publice, un minister care trebue, prin urmare, să priveghede la tóte lucrările publice, fie acestea edificiĭ, şossele, podurĭ séŭ pavage, pentru ca materialurile întrebuinţate în aceste lucrărĭ să fie de cea maĭ bună qualitate şi să correspunză destinaţiuneĭ lor, şi pentru acésta trebue neapărat să aibă, în serviciul seŭ, ómenĭ *specialĭ*, precum architecţĭ, inginerĭ şi geologĭ, cari să se pronunţie în qunnoscinţă de causă asupra differitelor questiunĭ ce li se vor pune de autoritate. Nisce asemenea ómenĭ specialĭ, negreşit că trebue să esiste la acel minister,[1]) negreşit că ministerul trebue să aibă, în serviciul seŭ ómenĭ specialĭ în Mineralogiă şi Geologiă, şi pentru acésta avem probă experienţele ce s'aŭ făcut de o comissiune, numită din ómenĭ specialĭ aĭ aceluĭ minister, asupra petrelor de trachyt, destinate pentru pavarea stradelor Francesă şi Mogoşóiĭ (vedĭ Monitorul din 28 Martie a. c.).

[1]) Décă nu mĕ înşel nu există un curs de Mineralogiă şi Geologiă la scóla de *podurĭ*, *sossele* şi *mine*, înfiinţată auul trecut şi nicĭ nu trimitte pre elevĭ a urma cursurile de la Facultatea de sciinţe Acéstă lipsă în scóla de podurĭ şi şossele am arătat'o din anul. 1863, în Revista Română, broşura din urmă.

Ceea ce mĕ pune în mirare însă, şi ceea ce m'a determinat a scrie acest articol, este cum ministerul nu a însărcinat o asemenea comissiune, saŭ pre geologul seŭ ca să examine şi petrele ce se adduc, de lângă Mizil, mi s'a spus, şi cari sunt destinate a pava trotoriile. Dar fiind-că o asemenea comissiune nu s'a numit, căcĭ am asceptat în deşert să vĕd în Monitor un raport în acéstă privinţă, viŭ ca particolar, ce se interesézǎ de buna întrebuinţare a banilor publicĭ, şi ca bucurescian, de buna stare a pavagiuluĭ, să trag attenţiunea ministeruluĭ lucrărilor publice asupra prósteĭ cualităţĭ a acestor petre, pre care o póte vedea orĭ-cine va voi pre piaçia din capul stradeĭ Francese. Nu este îndoială că ministerul este, în acéstă privinţă, victima vre-uneĭ înşelăciunĭ; căcĭ nu pot admitte că s'a găsit un om, cât de puçin special în cunnoscinţa rocelor, care să fi putut priimi, cu bună intenţiune, acea pétră pentru pavarea trotoriilor.

Petrele, séŭ lespedile ce se destină pentru trotoriile nóstre, este una din roccele celle maĭ moĭ ce essist în natură; elle sunt formate de un *argil*

(humă) *vênăt* amestecat cu *calcar*, căcĭ face o mare efervescenţă cu acidi, sunt prin urmare un fel de *marnă*. Dar óre acest argil este el, cel maĭ compact? constituie el o singură masă tenace întărită? nu, ci este un *argilo-calcar foios*, adicĕ care presintă maĭ multe foĭ subţirĭ superpuse unele preste altele şi alternândul cu alte foĭ de o roccă tot din celle maĭ moĭ, cu foĭ de *gips*; dar acésta ăncĕ nu este destul, aceste place argilóse sunt străbătute în differite direcţiunĭ de *crepăturĭ*, maĭ mult saŭ maĭ puçin subţirĭ şi pline érăşĭ cu *gips fibros*; ceea ce face una din roccele celle maĭ puçin propriĭ, nu pentru pavagiŭ, dar pentru orĭ-ce altă lucrare la care s'ar cere cât de puçină causistenţă.

Celle duoĕ rocce, adicĕ: *argilul* şi *gipsul*, cari constituiesc aceste petre, sunt aşia de moĭ în cât se sgîriă cu unghia, (orĭ-cine póte încerca la faça loculuĭ, pre numita piaçă), şi o asemenea pétră se destină pentru trotoriĭ?! Afară de acésta, aceste petre expuse la aer se descompun în micĭ toiţe, saŭ în micĭ solḑĭ, ca să ḑic aşa, cari cad de sine; pre de altă parte, calcarul ce elle coprind se dissolvă (topesce) prin apele, maĭ mult saŭ maĭ puçin acide, ce vor veni în contact cu elle, precum şi de apa ploilor, cari maĭ tot-d'auna cuprinde óre-care quantitate *de acid carbonic* în disoluţiune, şi cari, ast-fel aŭ o acţiune destructóre asupra *recelor calcaróse*.

Previŭ dar, pre onor. minister competinte, şi-l conjur în interesul fisculuĭ şi al Capitaleĭ, să nu priiméscă acelle petre ca să se întrebuinţeḑe de antreprenor pentru pavagiŭ, căcĭ 'ĭ pot garanta d'acum că nu va dura nicĭ un an. Cum? o pétră, dacă o putem numaĭ ast-fel, care se sgîrie cu unghia, care se alteră singură numaĭ expusă la aer, să se permită a se întrebuinţa pentru trotoriĭ! Ce va deveni ea expusă la frecarea piciórelor trecătorilor, dacă unghia o sgîrie? Maĭ adaog pre lângă acestea că, dacă *petrele calcare* cari s'a întrebuinţat de rîndul cel-l-alt pentru trotoriĭ, şi carĭ, departe de a avea proprietăţile uneĭ petre de pavagiŭ, eraŭ mult maĭ tarĭ de cât celle actuale, şi tot s'aŭ *ros*, *spart* şi *găurit* (dupĕ cum le póte vedea orĭ-cine, pre unde a maĭ remas pre trotoriul căiĭ Mogoşóiĭ); ce să asceptăm dela celle actuale?

Din celle ḑise pân' aci vedem cât de mare trebuinţă este a se cunósce *structura* şi *avuţiite geologice* alle ţerreĭ nóstre, şi localităţile unde se găsesc, căcĭ nu vom maĭ fi nevoiţĭ a alerga orĭ unde ignoranţa şi interesul ne duce a exploata o rocă ce nu póte servi la nimic.

Roce de pavagiŭ şi maĭ cu sémă de marginĭ de trotoriĭ cari trebuiesc, maĭ mult de cât tóte, să presinte o maĭ mare *tarie* şi *tenacitate*, există în munţiĭ nostri, (véḑă-se probele ce am addus la Museŭ, dela Cozia în annul trecut). Póte că asemenea petre să existe şi maĭ apprópe, dar pân' acum nu cunnosc alte localităţĭ, căcĭ nu am putut ăncĕ vedea toţĭ munţiĭ ca să mĕ pot pronunçia în acéstă questie.

Pentru moment, eŭ sunt de părere că, în lipsă de *place* saŭ *lespeḑĭ* cu proprietăţile cerute, să se oblige antreprenorul a întrebuinţa şi pentru trotoriĭ, tot de acelle petre trachytice destinate pentru pavarea stradelor, cu condiţiune de a pune petre *tarĭ* şi *tenace* pre marginea trotoriilor, a aşeḑa bine petrele trachytice şi a le lipi între dênsele cu ciment, precum se face la Paris pe marginea stradelor, şi atuncĭ vom avea, nu numaĭ un trotoriŭ durabil, dar nicĭ de-cum supărător la picióre.

Gregoriŭ Stefănescu.

UTILITATEA CAFELEĬ.

S'a observat într'un departament al Franceĭ că, de vre o duoĕ-ḑecĭ de anĭ numĕrul stupiḑilor care era mare în acest departament micşoréză din ce în ce maĭ mult. Una din causele acesteĭ amelioraţiĭ este atribuită întrebuinţări cafeleĭ care s'a respêndit fórte mult p'între ceĭ maĭ săracĭ.

Caféoa posedă în adevĕr proprietăţĭ preţióse ca să învingă amorţéla corpuluĭ şi a spirituluĭ ce se observă în individele predispuse cretinismuluĭ. Se admite că caféoa lucréză într'un mod favorabil nu numaĭ asupra funcţielor nutriţieĭ dar ăncĕ aspura facultăţilor intellectuale. Ea are maĭ cu sémă drept resultat de a excita systemul nervos şi creeri. Toţĭ scim că sunt persóne maĭ mult sau maĭ puçin nervóse care nu pot dormi când iaŭ séra o tasă de cafea.

Caféoa, dupĕ D. Gasparini, oprcsce îndoită mişcare de composiţie şi de descomposiţie moleculară, şi prin urmare micşoréză trebuinţa alimentaţieĭ; a-

dicŏ când întrebuinţéză cine-va în regimul seŭ o quantitate maĭ mult saŭ maĭ puçin mare de cafea n'are trebuinţă de a mânca . aşa de mult cum ar putea să mănânce când nu s'ar servi de cafea.

Doctori raportă facte numeróse ca să susţie acéstă opinie.

Vom cita numaĭ duoĕ din aceste facte:

Lucrători dintr'un oraş al Franceĭ (Charleroy) se hrănesc puçin şi nu consumă de cât 1500 grame de alimente pe ḑi când ar trebui să consume, în condiţiile în care se află, 2000 grame. Cu tóte acestea eĭ se bucura de o bună sănătate şi de o mare vigóre muscularie pentru că mănâncă de treĭ saŭ patru orĭ pe ḑi supă cu cafea.

Într'un orăşel al Boemieĭ locuitori sĕrmanĭ, ne avĕnd decât o alimentaţie neîndestulătóre compusă maĭ cu sémă de cartofĭ, căḑuseră într'o stare de slăbiciune extremă. Medici din acea ţérră se gîndiră a le recomanda întrebuinţarea jurnalieră a cafeleĭ. Din acea epocă acéstă populaţie miserabilă s'a transformat; ea se bucură astă-ḑĭ de o sĕnătate robustă şi de o mare vigóre. Guvernul Austriac a suprimat în favórea sa impositele asupra importaţieĭ cafeleĭ.

In maĭ multe din satele nóstre unde populaţia este aşa de miserabilă din causa uneĭ alimentaţiĭ insuficiente, nu s'ar putea óre introduce întrebuinţarea cafeleĭ?—

In timpul uneĭ fómete în Paris o persónă însemnată ḑise acellora care veniaŭ să'ĭ spue ca lucrătorĭ n'aŭ pâĭne de mâncat. — Dă-le cozonacĭ rĕspunse ea.

— Şe vor afla póte persóne care ne vor ḑice să consiliem pe uni din locuitori capitalei întrebuinţarea frequentă a cafelei, avĕnd în vedere proprietăţile de care vorbesce primele rîndurĭ acestuĭ articol. Acele persóne sunt maliciós̆e şi nu credem util de a le asculta.

EXPOSIŢIA DE BELLE-ARTE.

Nu e jurnal politic în alte ţerrĭ alle Europeĭ cât de grav şi posomorît ar fi, care să nu consacre vre o pagină, când se face vre o exposiţie de Belle Arte, în care vorbesce cititorilor seĭ despre operile expuse, despre publicul ce le visită, despre artisti ce l'eaŭ expus.

O Exposiţie de Belle Arte este deschisă în capitala nóstră de maĭ mult de doĕ sĕptămânĭ, artişti cu talent şi cu bună voinţă 'şĭ aŭ dat tótă ostenéla ca să 'şĭ trimiaţă operile pentru care 'şĭ aŭ dat o muncă şi o obosélă ingrată, Directorul schóleĭ de Belle Arte (Un artist pe care orĭ ce ţérră a Europeĭ s'ar mîndri de a 'l avea în sînul seu) pune tot în lucrare pentru a destepta gustul Frumosuluĭ şi al Bellelor Arte, eĭ bine cu tóte astea care sunt jurnalele, (afară de unul) care sunt critici, care sunt publicişti care să vorbiască publiculuĭ despre Exposiţia nóstră şi despre operile artistilor ce se află într'însa?

Sperăm că peste puçin vom anunţiia *o lectură publică* făcută în miḑlocul Tablourilor ce se află în Salonul Exposiţieĭ, lectură în care se va vorbi despre *Artă* şi despre *Frumos* în general şi în urmă despre principalele tablourĭ ce aŭ atras saŭ ce meritaŭ să atragă atenţia publică.

E.

Abonamentele se fac la redacţiune, Strada Seraphim (ce'ĭ ḑice şi a Pensionatuluĭ) lângă Colţea, No. 10 şi în Passagiul român la librăria D-luĭ Danielopolu.

TYPOGRAPHIA NATIONALĂ A LUĬ STEPHAN RASSIDESCU, STRADA GERMANĂ NR. 2.